

Venedik Mimarlık Bienali'nden İzlenimler...

Impressions from the Venice Architecture Biennale...

ENGLISH SUMMARY ON PAGE 55

Venedik Bienali Uluslararası Mimarlık Sergisi'ni ziyaret eden mimar ve akademisyenlere en çok etkilendikleri sergileri ve ülke pavyonlarını; öne çıkan temalar, söylemler ve temsillerin mimarlık üretimine olası katkılarını ve bienallerin kavramsal bakış açılarının pratik mimarlık üretimiyle ilişki kurma biçimleri hakkındaki görüşlerini sorduk.

"Epeydir bienallerin kendi sözünü baştan koyup onu yeniden kendi etrafında ürettiğini ama dışarıya, mimarlığın bu mecra dışındaki pratiğine, üretimine geçemediğini düşünenlerdenim."

Cem Sorguç, Mimar
CM Mimarlık

Geleceğin Laboratuvarı odağını mimarlıktan kaydırıyor. Bunun bir katkı oluşturacağını düşünenler olabilir. Fakat eylemsel bir kaydırma değil bu. Genel olarak mevcudu raporlama ve tarihsel olarak anlaşılamamaktan şikayet eder bir nitelikte. Çünkü merkezden ve oluşturduğu tahakkümden uzaklaşmaya çalışırken merkezin araçlarını ve temsil yöntemini devralıyor. Avrupa merkezci haritalamayı sorgulayan, mekansal hegemonyaya karşın yerel kültürel pratikleri vurgulayan ifadeler de mistik, uhrevi bir temsil tercih ediyor. Buna ayrı düşer gibi olan da önce fiziki sonra beşeri olan sınırların bugünkü hattını başka bir yerde sorguluyor ve görece merkezden geliyor: Fransa. Sanat bienallerine

yaklaştığına dair bir genel eleştiri var. Ama zaten Lokko da kurgusunu ve temsilini sanat sergilerinden aldığını belirtiyor. Burada ve belki daha derinlemesine irdelenebilecek olan sanat dahil günümüz sergi fuarları, bienaller olabilir ve bu tartışılabilir mecraya artık mimarlığın da bu vesileyle dahil olduğunu söyleyebiliriz.

Bienalde süzgeçime takılan işlere gelince... Flores & Prats Architects/ Emotional Heritage: Mimari süreç, temsil, zanaat, mimari performans. Enric Miralles'in tedarikatından da geçen Barcelonalı mimarlar Eva Prats ve Ricordo Flores'in eleştirel düzlem üzerinden yapma, inşa etme tecrübelerini, kamusal hassasiyetlerini cömertlikle ortaya sermeleri bu sene bienal dahilinde benim için en iyi işlerden biriydi.

Arsenale'de "Square/Curator's Rooms: Bir yanılısama, sanatın zahiri temsili ile mekansal bir bakış açması nedeniyle. Tam olmasa da şimdi hatırlamadığım geçmiş bienallerden birinde de Arsenale'nin mevcut kolonlarını farklı bir dilde kullanan bir örnek vardı.

Killing Architects/Investigating Xinjiang's Network of Detention

Camps: Mekanın politikası, mimarının acımasız emellere, toplumsal yaşama ve dayatmalara da gayet masum bir çehre ve izah araçlaşabileceğine dair...

"Hayalet Hikayeleri: Mimarlığın Çuval Teorisi" projesinin gerek ülkemizde gerekse de dünyada gündem güne daha fazla önem taşıyan bir konu olarak "Elimizdekilerle ne yapacağız?" sorusunu soruyor olması dahi mühim. Her şeyin yenisini seven, eski ile ne yapacağını bilemeyen bir gelenek için yapı ölçeğinde bir baş etme senaryosu elbette kolay değil. Hikayeler ve çevresel, belleğe dair hassasiyet ekonomik hassasiyetlerin maalesef önüne geçemiyor ve bu çaba da yıkmak yerine konuya aymaya umarım vesile olabilir. Gayet kıymetli olan sözünü, temasını, zahiri bir meseleyi dert etmesini çok beğendiğimi söyleyebilirim. Tüm değeri dahili sadece teferruat sayılabilecek eleştirim temsili ve akademik diliyle ilgili olabilir.

Ben epeydir bienallerin kendi sözünü baştan koyup onu yeniden kendi etrafında ürettiğini ama dışarıya, mimarlığın bu mecra dışındaki pratiğine, üretimine geçemediğini düşünenlerdenim.

Ha şart mı, bu da tartışılır. Bir tür performans olarak da kabul edilebilir. Belki de öyle kabul etmek bizi rahatlatır. Bu seneki bienalin kavramsal bakışı sözü edilegelen, mimarlığın sıkıştığı yerden muhtelif destekler alarak, alanları kaydırarak, müphem sınırlar oluşturarak çıkmasına dair bir yol içeriyor.

“Ülke pavyonları arasında kendi pavyonlarının mimarisine, mekanına odaklananlar ilgimi çekti. Belki onlar da bu yankı odasına kayıt olmak yerine içe dönmeyi tercih etmişlerdi bu sene.”

Ertuğ Uçar, Mimar
TEĞET

Adı ilan edildiğinde Lesley Lokko'ya webde bakmış, Ganalı-İskoç mimar ve akademisyen kimliklerine ek olarak çok satan bir romancı olduğunu öğrenmiştim. Akademik hayatı dışında, Afro Amerikan-Anglosakson roman karakterlerinin kol gezdiği aşk ve entrika dolu popüler romanlar yazıyormuş; ben okumadım hiçbirini (Son romanı Soul Sisters'ın kindle satış rakamı en son 160 binin üzerindeydi). Fanları goodreads'i yorumlarla dolduruyor, yayınevi transferleri gündem oluyordu. Böyle renkli ve kendine ait bir ikinci dünyası olan Lokko bienale farklı bir bakış getirebilirdi belki. Onun seçilmesi zaten kendi başına 2023 sergisinin Afrika'yı tema alacağını kesin ilanıydı. Öyle de oldu. Genç Afrikalılar ve Diaspora'daki Afrikalıların işlerinin doldurduğu serginin ikiz temasını küratör şöyle ilan ediyordu: “Dekolonizasyon ve Dekarbonizasyon”.

Lokko, girişte duvara yazılı -ve iyi aydınlatılmadığından zor okuduğum- ana metinde vurguladığı Force Majör analogisinde, sergiye yaptığı çağrının sonucunda ortaya çıkacak olanın tıpkı Force Majör kriterleri gibi öngörülemez, dıştan ve beklenmedik olacağını yazmış. Ben sergiden, Lokko'nun romancı tarafına dayanarak biraz daha okunaklı bir

üst kurgu, editoryal bir dokunuş beklerdim; işlerin dizilişinde bir izlek arardım; bulamadım, sergi bana çok dağınık geldi. Çoğunluğu iklim krizi, karbon salınımı, kaynakların tüketilmesi, sömürgecilik ve ırkçılık üzerine kurulu yerel anlatılar açıkçası bana yeni bir şey katmadı. Uzunca bir süredir söylene gelenleri, bu kez çoğunluğunu Batıda yaşayan ve üretkenlerin teşkil ettiği Afrika kökenliler söylüyordu. Batı, suçunu tamamıyla üzerine alması gereken meseleleri tartışması için, sözü bu bienalde bu sorunlardan en çok çeken ve yaratılmasında en az mesuliyeti olan kıtaya vermiş. Sonuç da açıkçası Lokko'nun dediği gibi beklenmedik olmamış.

Şüphesiz bunlar çok önemli meseleler, Zizek'in “Antroposenin Sonu” (2010) yazdığı gibi “şahit olduğumuz ancak ciddiye almadığımız” meseleler. Ancak on yıllar boyu tekraren tartışılması, içini boşaltmak üzere, belki de boşalttı. Zizek haklı. Yine aynı kitaptan özetleyerek aktarayım: Ciddi global tehditlerle başa çıkmak için kolektif savunma stratejileri oluşturuyor ve örtbas etmeye, karartmaya, kendimizi kandırmaya başlıyoruz. Tam da Türkiye'de seçimle sınava tutulduğumuz günlerde Bienal bana başka bir yankı odası gibi geldi. İklim krizinin farkında olanlar, farkında olan diğerlerine bu tehditi anlatıyor.

Ülke pavyonları arasında kendi pavyonlarının mimarisine, mekanına odaklananlar ilgimi çekti. Belki onlar da bu yankı odasına kayıt olmak yerine içe dönmeyi tercih etmişlerdi bu sene. Kendi pavyonlarının (mimar heykeltıraş Giacometti'nin kardeşi Bruno Giacometti), Venezuela Pavyonu'yla (mimar Carlo Scarpa) komşuluğunu vurgulayarak aralarındaki mekanı yeniden düzenleyen, eklemelerden arındıran İsviçrelilerin sakin tavrı hoşuma gitti. Eurovision'a şiiirle katılmak gibi.

Kendi pavyonunu Data Merkezleri gibi erişime kapatarak bahçeye kurduğu sergide beton maketler, ses ve ışıkla fiziksel çevredeki değişim üzerinden yeni teknolojik dünyayı anlatan İsrail de ilgi çekiciydi.

Ve son olarak “A Place to Be Loved” başlığıyla pavyonlarının tasarım sürecini çeşitli analog tekniklerle anlatan, hatta mimarın orjinal çadırını bahçeye çağdaş malzemelerle tekrar kuran Japonların zarif sergisini sevdim.

Türkiye Pavyonu ise birçok mimar gibi benim de üzerinde düşündüğüm bir konuyu, terkedilmiş, atıl yapı stoğunun nasıl değerlendirilebileceği konusunu Arsenal'deki güzel tersane gözüne kurduğu uzun masada tartışıyor. Önemli sorular soruyor. Yıkmadan yapamaz mıyız? Atıl binalar nasıl tekrar hayatımıza girebilir? Mevcuttan neler öğrenebiliriz? Sevince ve Oral bu konuyu tarih, edebiyat ve mimarlıktan kuvvetli referanslar, yerelden ve dünyadan örneklerle akıcı bir şekilde ele almışlar. Türkiye sözü en net ülke pavyonları arasında. Sergi kitabı çok iyi. Venediğe gidemeyenler kitaptan edinmeli. İklim krizi, kaynakların tükenmesi gibi konuları ortaya bir çözüm yolu koyarak, mimarlık mesleğinin kendi pratiğinden bir bakış açısıyla ele alıyor.

“Ulusal pavyonların birçoğu profesyonel mimarlıktan biraz uzak. Bienaller mimarlığın yalnızca sosyal yaklaşımlarının konu edildiği yerler olmaktan çok döneminin yaratıcı ve teknolojik tüm girdilerini de temsil eden yerler olmalı.”

Gökhan Avcıoğlu, Mimar
GAD Architecture

Lesley Lokko'nun “Geleceğin Laboratuvarı” (The Laboratory of the Future) temalı ana sergisini görmek önemli çünkü mimarlık alanındaki küresel meselelere her zaman ilgi duyarım. Venedik Mimarlık Bienali bu anlamda mimarlık fikirlerinin açığa çıktığı küresel platformdur. Geleceğin Laboratuvarı teması, mimarlık ve tasarımın geleceğiyle ilgili konularını keşfetmeyi amaçlayan bir çağrı. Bu tema altında, katılımcılardan gelecekteki mimari eğilimler, sürdürülebilirlik, dijital teknolojilerin kullanımı, kentsel dönüşüm, iklim değişikliği gibi konuları ele alması beklendi. Gelecek Laboratuvarı'nın “Dangerous Liaisons” bölümünde sergilenen